

ความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์
ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง*
OPINIONS OF SUB-DISTRICT HEADS AND VILLAGE HEADS IN NA KHU
DISTRICT, KALASIN PROVINCE, TOWARDS THEIR ROLE IN CONFLICT
RESOLUTION.

พิพิธธนาดี สมคะเณย์

Pipiddhanawadee Somkhane

สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประเทศไทย

Political Science program, Kalasin University, Thailand

E-mail: Somkhane25@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง 2) เพื่อศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกำนันและผู้ใหญ่บ้านจำนวน 54 คน ด้วยแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.96) และมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมกำนันและผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.32) โดยด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.58$) รองลงมาคือด้านบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{x} = 4.37$) แสดงให้เห็นว่า ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทเชิงรุกในการตรวจหาความขัดแย้งและระงับเหตุปฏุมภูมิอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ เพศและระดับการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารและความมั่นใจในการแก้ปัญหา และข้อเสนอแนะทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง สรุปข้อมูลได้ ดังนี้ (1) ควรให้นายอำเภอหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นทักษะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยเฉพาะ (2) กำนันและผู้ใหญ่บ้านร่วมกับผู้นำ จัดตั้งคณะกรรมการฯ โดยกำหนดโครงสร้างและระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน (3) ควรจัดให้มีเวทีประชาคมเปิดเพื่อให้ชาวบ้านมีโอกาสเสนอความคิดเห็น ร้องเรียนปัญหา (4) กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรประสานงานและสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง

* Received: 22 October 2025; Revised: 29 December 2025; Accepted: 30 December 2025

คำสำคัญ: กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, บทบาทหน้าที่, ปัญหาความขัดแย้ง, อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

Abstract

This research article aimed: 1) to study the opinions of subdistrict heads (Kamnan) and village heads (Phu Yai Ban) in Na Khu District, Kalasin Province, regarding their roles in resolving community conflicts, and 2) to identify practical approaches for conflict resolution in the same area. The study employed a quantitative research design. Data were collected from a sample of 54 subdistrict and village heads using a questionnaire that had been validated for content validity (IOC = 0.96) and demonstrated a reliability coefficient of 0.87. The data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation.

The results revealed that, overall, subdistrict and village heads expressed a high level of opinion concerning their roles in conflict resolution ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.32). The aspect of conflict resolution had the highest mean score ($\bar{x} = 4.58$), followed by the general leadership role ($\bar{x} = 4.37$). These findings indicate that local leaders play a proactive role in detecting and preventing conflicts at an early stage with high effectiveness. Factors influencing performance efficiency included gender and educational level, both of which affected communication patterns and confidence in problem-solving. Guidelines for improving community conflict resolution derived from the study are summarized as follows: (1) District officers or relevant agencies should organize specialized training workshops focusing on mediation and negotiation skills. (2) Subdistrict and village heads, together with community leaders, should establish a conflict resolution committee with clear structures and operating procedures. (3) Regular public forums should be held to allow residents to express opinions and raise local concerns. (4) Subdistrict and village heads should strengthen coordination and cooperation with external organizations such as local administrative offices, police stations, and other related agencies.

Keywords: Sub-district Head (or Kamnan), Village Head (or Phu Yai Ban), Roles and Responsibilities, Conflict Issues/Disputes, Na Khu District, Kalasin Province.

บทนำ

สถาบันกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นกลไกสำคัญที่สุดในระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย เป็นบุคลากรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในระดับหมู่บ้านและตำบลมากที่สุด และมีบทบาทหน้าที่ครอบคลุมหลากหลายมิติ ตั้งแต่การสนับสนุนงานราชการ การดูแลความสงบเรียบร้อย ไปจนถึงการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ราษฎรในพื้นที่รับผิดชอบมาอย่างยาวนาน จึงเห็นได้ว่าเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและถูกคาดหวังจากชุมชนสูงคือ บทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การดำรงอยู่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จึงเปรียบเสมือนด่านหน้าในการยุติหรือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน ก่อนที่ปัญหาเหล่านั้นจะบานปลายกลายเป็นคดีความที่ซับซ้อน ความขัดแย้งเป็นปัญหาที่พบบ่อยเป็นประจำในสังคมและเกิดขึ้นอย่างมากมายในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม กลุ่ม/บุคคลกับองค์กร หน่วยงานของรัฐหรือในชุมชนสังคมหรือประเทศชาติ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากความเจริญเติบโตของตัวเมืองอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง หรือการจัดการชุมชนของตนมากขึ้น ตามสิทธิที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ การมีช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วตามการพัฒนาของเทคโนโลยี ทำให้สภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนลักษณะการคิดและการจัดการเกิดเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน จังหวัด และประเทศชาติ ที่รวมกับหน่วยงานของรัฐในโครงการสาธารณะต่าง ๆ หรือในการให้บริการต่าง ๆ ดังนั้น ความขัดแย้งจึงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญต่อสังคมในปัจจุบัน ทั้งเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดการพัฒนาได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม แต่ถ้าปล่อยปละละเลยหรือจัดการไม่ถูกต้องเหมาะสม ก็ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท จนอาจเกิดเป็นความขัดแย้งที่รุนแรง จนทำให้เกิดความเสียหายในวงกว้าง ทั้งต่อความสัมพันธ์ชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งงบประมาณของรัฐ (สุกัญญา รุ่งทองใบสุรีย์, 2556)

ในบริบทของสังคมไทยปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ส่งผลให้ความขัดแย้งในระดับชุมชนมีแนวโน้มหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำทางการบริหารในระดับตำบลและหมู่บ้าน จึงต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ที่ไม่ใช่เพียงการบังคับใช้ระเบียบเท่านั้น แต่รวมถึงการเป็นผู้บริหารจัดการความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนผ่านการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ตามแนวทางการกระจายอำนาจจากรัฐในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ได้ทำให้บทบาทบางประการของกำนันและผู้ใหญ่บ้านลดลง หรือเกิดการทับซ้อนกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นอย่างอปท. ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนในภารกิจและบทบาทหน้าที่ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2559)

ความเป็นจริงทางสังคมไทยที่ยังคงยึดโยงกับความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและเครือข่ายทางสังคม ทำให้บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านยังคงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ในฐานะบุคคลกลางที่สามารถประสานข้อขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีความใกล้ชิด เป็นกันเอง และได้รับความนับถือจากชาวบ้าน การไกล่เกลี่ยโดยใช้กระบวนการไม่เป็นทางการจากผู้นำที่เข้าใจบริบทในพื้นที่ จึงมัก

ประสบความสำเร็จมากกว่าการเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายที่เคร่งครัดและเป็นทางการ โดยเฉพาะในกรณีปัญหาภายในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน (Community Justice) ที่เน้นการใช้กลไกภายในชุมชนเพื่อคลี่คลายข้อพิพาทอย่างสันติ

แม้บทบาทการบริหารราชการจะมีการถ่ายโอนอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่กำนันและผู้ใหญ่บ้านยังคงได้รับการยอมรับในฐานะคนกลาง ที่มีความชอบธรรมทางสังคม (Social Legitimacy) สูงกว่าเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เนื่องจากพวกเขามีความรู้ ความเข้าใจ และความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับผู้คนในพื้นที่อย่างลึกซึ้ง จึงสามารถเป็นตัวแทนของความยุติธรรมในสายตาชาวบ้านได้ดีกว่าระบบราชการ ที่อาจมองว่าเป็นคนนอกพื้นที่ สถานะความเป็นผู้นำทางสังคมของกำนันและผู้ใหญ่บ้านจึงยังคงแข็งแกร่ง แม้บทบาททางกฎหมายบางส่วนจะเปลี่ยนแปลงไป (ชิงชัย หาญเจนลักษณ์, 2561)

อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะทางภูมิศาสตร์และโครงสร้างทางสังคมแบบกึ่งชนบท (Semi-rural) ที่มีความน่าสนใจ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว (Rapid Social Transformation) แม้ว่าฐานเศรษฐกิจหลักจะยังคงพึ่งพาเกษตรกรรม แต่ด้วยการเคลื่อนย้ายของแรงงานและการเข้ามาของวัฒนธรรมจากภายนอก ทำให้สังคมในระดับหมู่บ้านมีความซับซ้อนมากขึ้น ความหลากหลายทางเชื้อชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ผสมผสานกับค่านิยมสมัยใหม่ นำไปสู่การปฏิสัมพันธ์ที่เข้มข้นของผู้คน ซึ่งในบางด้านหนึ่งเป็นปัจจัยที่กระตุ้นการพัฒนา แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับกลายเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีความซับซ้อนมากกว่าในอดีต ความขัดแย้งในพื้นที่อำเภอนาคูมักปรากฏในหลากหลายมิติ ตั้งแต่ปัญหาพื้นฐานอย่างข้อพิพาทเรื่องสิทธิที่ดิน ทำกินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ไปจนถึงความขัดแย้งในมิติส่วนตัวและสถาบันครอบครัว เช่น การสมรส หรือข้อพิพาทระหว่างเครือญาติ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ในหมู่บ้านที่เกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรหรืออำนาจการตัดสินใจ ซึ่งหากชุมชนขาดกลไกการจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ โดยมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนหลักแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย บั่นทอนความไว้วางใจ (Social Trust) และทำลายความสามัคคีที่เป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมชนบทไทย

ด้วยเหตุนี้ ผู้นำท้องถิ่นอย่างกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จึงมีบทบาทสำคัญในการรักษาสมดุลของความสัมพันธ์และความสงบในชุมชน ความสามารถของผู้นำท้องถิ่นไม่เพียงแต่ต้องอาศัยความน่าเชื่อถือจากประสบการณ์เดิมเท่านั้น แต่ยังต้องสามารถปรับตัวให้ทันต่อยุคสมัย โดยเฉพาะในยุคที่ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายรวดเร็ว ความเห็นแตกต่างหลากหลาย และความขัดแย้งมีลักษณะสลับซับซ้อนมากขึ้น การจะทำให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องอาศัยการเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะที่ครอบคลุม เช่น ทักษะการเจรจา การสื่อสารระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่าง และการใช้หลักธรรมาภิบาลในการตัดสินใจ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส ยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับในระยะยาว (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2564)

จากความสำคัญของบริบทและความท้าทายที่กล่าวมาข้างต้น การวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายในการศึกษาความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอนาคูต่อบทบาทของตน ในการจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยพิจารณาทั้งในมิติของการรับรู้ต่ออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ความคาดหวังของประชาชน และแนวทางปฏิบัติที่ใช้จริงในการไกล่เกลี่ยและยุติข้อพิพาท การศึกษานี้ไม่เพียงแต่จะช่วยประเมินประสิทธิภาพของกลไกการบริหารท้องถิ่นที่มีอยู่เท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ข้อจำกัด รวมถึงความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐในรูปแบบต่าง ๆ

ผลลัพธ์ของงานวิจัยจะมีความสำคัญในฐานะข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่จะนำไปสู่การวางแผนทางการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำชุมชนให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ประสานรอยร้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน และสามารถเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของคนในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 54 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามแนวคิดของ Kerlinger (Kerlinger, Fred N, 1986)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีลักษณะแบบสอบถามการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาวาระการดำรงตำแหน่ง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งมาแล้วกี่ปี และขนาดของหมู่บ้านที่ปกครอง

ส่วนที่ 2 แบบคำถามปลายปิดเป็นข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

ส่วนที่ 3 เป็นแบบคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะ เพื่อศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารต่าง ๆ
- 3) กำหนดขอบเขตโครงสร้างของแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา
- 4) สร้างแบบแบบสอบถาม โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ข้อคิดเห็นและปรับปรุง

แก้ไขให้เหมาะสมและถูกต้องสมบูรณ์ทุกด้าน

5) นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษา และการวัดผลประเมิณผล โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) ได้ค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ย 0.96 โดยกำหนด ดังนี้ (จินดารัตน์ สมคะณย์, 2557)

6) นำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่นอกพื้นที่ในการวิจัย จำนวน 30 คน ในเขตพื้นที่อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่า Reliability ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่า Cronbachs Alpha = 0.87 ได้ค่า Reliability ของแบบสอบถามมีค่าความเชื่อถือ สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงได้ต่อไป

- 7) นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การสร้างแบบสอบถามโดยพัฒนามาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น รวมทั้งปรับแก้ไขข้อคำถามในแบบสอบถาม ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

2) การนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้คือ 54 คน

- 3) นำแบบสอบถามมาประมวลผลและวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ (SPSS) ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) ข้อมูลความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง จะวิเคราะห์แยกเป็นในด้านบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน และด้านแก้ไขปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายข้อ โดยใช้การแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำข้อมูลมาแปรค่าเฉลี่ยปัจจัยของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อระดับความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2561)

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง กำหนดดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

3) สถิติข้อมูลทั่วไป โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง สรุปได้ว่า มีผู้ตอบแบบสอบถาม รวม 54 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย ร้อยละ 87.0 อายุ 56-60 ร้อยละ 31.5 ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 53.7 วาระการดำรงตำแหน่งถึง 60 ปี ร้อยละ 64.8 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง 1 ปี ร้อยละ 16.7 ขนาดของหมู่บ้านขนาดกลาง ร้อยละ 57.4 ตามลำดับ

2. ความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยภาพรวมสรุปแต่ละประเด็น ดังตารางต่อไปนี้

ตารางระดับความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยรวมและรายด้าน

ประเด็นความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. ด้านบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน	4.37	0.65	มาก
2. ด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง	4.58	0.57	มาก
รวม	4.48	0.32	มาก

จากตาราง พบว่า ระดับความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.48,

S.D.=0.32) โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.58, S.D.=0.57) รองลงมาด้านบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.37, S.D.=0.65) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ๆ ที่ได้จากแบบสอบถามคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ควรให้นายอำเภอหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (เช่น ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ) จัดหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นทักษะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยเฉพาะ ให้แก่กำนันและผู้ใหญ่บ้านอย่างเข้มข้นและสม่ำเสมอ

2) ควรกำนันและผู้ใหญ่บ้านร่วมกับผู้นำธรรมชาติ/ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้สูงอายุที่เป็นที่เคารพนับถือ จัดตั้งคณะกรรมการฯ ในแต่ละตำบล/หมู่บ้าน โดยกำหนดโครงสร้างและระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน

3) ควรจัดให้มีเวทีประชาคมเปิดอย่างน้อยไตรมาสละครั้ง เพื่อให้ชาวบ้านมีโอกาสเสนอความคิดเห็น ร้องเรียนปัญหา หรืออภิปรายประเด็นสาธารณะที่อาจเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง (เช่น การจัดการน้ำประปา การดูแลสาธารณสุข)

4) กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรประสานงานและสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อปท.) สถานีตำรวจ โรงพยาบาล และหน่วยงานยุติธรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง รองลงมา ด้านบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามลำดับ

1. ด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง อยู่ในระดับมากที่สุด กำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน สะท้อนให้เห็นว่ากำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอนาคูให้ความสำคัญกับบทบาทนี้เป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในพื้นที่พบว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งหรือการกระทำผิดกฎหมายในหมู่บ้าน ชาวบ้านมักจะเลือกแจ้งเหตุไปยังผู้นำชุมชนเป็นลำดับแรกมากกว่าการแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยตรง การที่ผลการวิจัยอยู่ในระดับมาก เช่นนี้ อธิบายได้ว่ากำนันและผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่เป็นด่านหน้า (First Responder) ในการระงับเหตุเฉพาะหน้า โดยอาศัยความใกล้ชิดและความไว้วางใจจากคนในชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญ ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นชัดเจนว่า กระบวนการแก้ไขปัญหาไม่ได้เป็นเพียงการบังคับใช้กฎหมาย แต่เป็นการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยเชิงรุก เพื่อหยุดยั้งความรุนแรงก่อนที่จะขยายตัวเป็นคดีความ นอกจากนี้

ข้อมูลจากงานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การรักษาความปลอดภัยในชุมชนถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีปฏิบัติในงานปกครองท้องถิ่น ส่งผลให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านต้องมีความพร้อมตลอด 24 ชั่วโมงในการรับแจ้งเหตุและเข้าควบคุมสถานการณ์ ซึ่งระดับคะแนนที่สูงนี้เป็นตัวบ่งชี้ถึงศักยภาพและความตระหนักในหน้าที่ของผู้นำในพื้นที่อำเภอนาคู ที่สามารถทำหน้าที่เป็นโซ่ข้อกลางในการประสานรอยร้าวและรักษาความสงบสุขในระดับฐานรากได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยพิศาล มุกดารัตน์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอนาคู จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้นำท้องถิ่นคือ การใช้หลักเหตุผล หลักความจริง ความยุติธรรม และความจริงใจในการแก้ไขปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาก็ถูกนำมาใช้มากที่สุดคือ การแก้ไขปัญหาร่วมกัน (Collaborating) ตามด้วยการประนีประนอมและการไกล่เกลี่ย ซึ่งเป็นวิธีการที่เน้นการหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายพึงพอใจและรักษาความสัมพันธ์ในชุมชนไว้ได้ (พิศาล มุกดารัตน์ และคณะ, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตราพัชร ชัยรัตน์ศิริบุญกุล, ธาณี เกสทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42 ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42 มีปัญหาความขัดแย้ง โดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลมากที่สุด รองลงมา คือ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มงาน และปัญหาความขัดแย้งระหว่างโรงเรียนกับบุคคลหรือหน่วยงาน ผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42 มีการจัดการความขัดแย้งแบบร่วมมือมากที่สุด รองลงมา คือ การจัดการความขัดแย้งแบบประนีประนอม และการจัดการความขัดแย้งแบบการยอมให้ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาความขัดแย้งกับวิธีการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42 พบว่า ปัญหาความขัดแย้งกับวิธีการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน (.073) อยู่ในระดับต่ำ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (จิตราพัชร ชัยรัตน์ศิริบุญกุล และธนาณี เกสทอง, 2556)

2. ด้านบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จะเห็นได้ว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่ได้มองว่าบทบาทของตนเป็นเพียงการปฏิบัติตามคำสั่งจากส่วนกลางเท่านั้น แต่มีการรับรู้บทบาทในฐานะกลไกปฐมภูมิ (Primary Mechanism) ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกผู้นำในพื้นที่ทำหน้าที่เป็นด่านหน้า (First Responder) ที่มีความเข้มแข็ง โดยสามารถสกัดกั้นข้อพิพาทไม่ให้ลุกลามไปสู่กระบวนการทางกฎหมายที่เป็นทางการ (Formal Justice System) ซึ่งจะช่วยลดภาระของเจ้าหน้าที่ตำรวจและศาลลงได้ และยังสะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ว่า การจัดการปัญหาภายในชุมชนโดยใช้กลไกท้องถิ่น มีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียว เพราะสามารถรักษาความสัมพันธ์ (Social Ties) ของคนในหมู่บ้านไว้ได้ นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงความทับซ้อนของบทบาท (Role Dualism) ของผู้นำในอำเภอนาคู คือเป็นทั้งตัวแทนของรัฐ ที่ถือกฎหมาย และ ผู้นำตามธรรมชาติ ที่ถือจารีตประเพณี ซึ่งการที่ผลการวิจัยอยู่ในระดับสูงเช่นนี้ เป็น

ตัวชี้วัดความสำเร็จในการบูรณาการทั้งสองบทบาทเข้าด้วยกัน ทำให้การแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่อำเภอนาคูมีความยืดหยุ่นและได้รับการยอมรับจากชาวบ้านอย่างสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์สมบูรณ์ สุรจันทร์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการบริหารจัดการความขัดแย้งในจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการความขัดแย้งโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะวิธีการการร่วมมือร่วมใจ และการประนีประนอม โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การสร้างความสมานฉันท์และความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน โดยการเน้นกลยุทธ์การร่วมมือร่วมใจและการประนีประนอมของผู้นำ สะท้อนแนวคิดที่ว่า การแก้ไขปัญหามาในชนบทไม่ได้มุ่งที่การหาผู้ผิด แต่เป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ การเป็นด่านหน้า จึงหมายถึงการใช้ความใกล้ชิดและความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อทำให้คู่กรณีหันหน้ามาพูดคุยและยอมรับข้อยุติที่อยู่บนฐานของการอยู่ร่วมกัน ไม่ใช่การบังคับตามอำนาจรัฐ (จันทร์สมบูรณ์ สุรจันทร์ และคณะ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการปกครองแบบบำบัดทุกข์บำรุงสุขที่ปลูกฝังในกระทรวงมหาดไทย และสอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ ทองพูน และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ผลการวิจัยพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการแสดงบทบาทในฐานะผู้ปกครองท้องถิ่นในการยุติปัญหาคความขัดแย้งไม่ให้เกิดเป็นข้อพิพาทเป็นคดีความสู่ศาลมากขึ้น โดยเฉพาะบทบาทในการเป็นคนกลางในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ปัญหาระหว่างชาวบ้าน ซึ่งตรงกับการรับรู้บทบาทตนเองในฐานะกลไกแรกและด่านหน้า และยืนยันว่าการที่ผู้นำท้องถิ่นเป็นด่านแรกนั้น ไม่ใช่แค่การรับเรื่อง แต่เป็นการสกัดกั้นคดีความ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายและบารมีส่วนตัว เพื่อจัดการปัญหาที่มักมีสาเหตุมาจากความเข้าใจผิดหรือความบาดหมางส่วนตัวในชุมชนได้ก่อน ผู้นำท้องถิ่นจึงทำหน้าที่เป็นหน่วยกรองปัญหา ที่ช่วยลดภาระของระบบศาลและตำรวจได้อย่างมีนัยสำคัญ (คัมภีร์ ทองพูน และคณะ, 2556)

การรับรู้บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ในฐานะกลไกแรกและด่านหน้า จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสงบสุขของท้องถิ่น เพราะเป็นเครื่องมือทางสังคมที่ช่วยลดความตึงเครียดของปัญหา ตั้งแต่ระดับฐานราก อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บทบาทนี้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้น ผู้นำท้องถิ่นควรได้รับการสนับสนุนด้านการพัฒนาทักษะการไกล่เกลี่ยที่เป็นมาตรฐาน และความรู้ด้านกฎหมายที่จำเป็น เพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการบทบาทกำนันและผู้ใหญ่บ้านสู่การบริหารจัดการความขัดแย้งชุมชนอย่างมืออาชีพ (กรณีศึกษา: อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์) องค์ความรู้ใหม่นี้พัฒนาจากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน โดยมุ่งเปลี่ยนบทบาท จากผู้ไกล่เกลี่ยตามตำแหน่ง สู่ผู้บริหารจัดการความขัดแย้งมืออาชีพ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภูมิปัญญาชุมชน

1. สภาพฐานและจุดเน้นการพัฒนา แม้ผู้นำท้องถิ่นมีทัศนคติและความมุ่งมั่นสูงในการแก้ไขปัญหา แต่ยังคงจำเป็นต้องยกระดับมาตรฐานการทำงานให้เป็นระบบมากขึ้น โดยเน้นการเชื่อมโยงบทบาทตามตำแหน่งกับทักษะเฉพาะด้าน เพื่อให้รับมือกับความขัดแย้งที่ซับซ้อนในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบูรณาการทักษะและกลไกการทำงาน องค์ความรู้ใหม่เสนอแนวคิดหลัก 3 ประการในการพัฒนาผู้นำท้องถิ่น

2.1 การพัฒนาทักษะเฉพาะทาง (Specialized Skill Development) ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างต่อเนื่อง เน้นการฝึกจริงและกรณีศึกษา เพื่อยกระดับทักษะของกำนันและผู้ใหญ่บ้านให้มีมาตรฐานระดับมืออาชีพ ภายใต้การสนับสนุนของนายอำเภอและศูนย์ดำรงธรรม

2.2 การสร้างกลไกยุติความขัดแย้งแบบผสมผสาน (Formal-Informal Mechanism) จัดตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาในระดับหมู่บ้าน โดยผสานผู้นำตามกฎหมายกับปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุ เพื่อให้การตัดสินใจมีความยุติธรรมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมจัดเวทีประชาคมเป็นประจำเพื่อป้องกันและคลี่คลายความขัดแย้งตั้งแต่ต้นเหตุ

2.3 การเชื่อมโยงเครือข่ายอำนาจและทรัพยากร (Networking and Resource Linkage) ขยายบทบาทผู้นำท้องถิ่นสู่การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เช่น อปท. สถานีตำรวจ และหน่วยงานยุติธรรม เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีความชอบธรรมและเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างรวดเร็ว

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อความยั่งยืน กรมการปกครองและกระทรวงมหาดไทยควรกำหนดให้การพัฒนาศักยภาพการไกล่เกลี่ยเป็นนโยบายหลัก พร้อมจัดบสนับสนุนต่อเนื่อง เพื่อยกระดับสมรรถนะผู้นำท้องถิ่น ลดความขัดแย้งในชุมชน และสร้างความเชื่อมั่นต่อกลไกภาครัฐในระดับฐานรากอย่างยั่งยืน

สรุปผลวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลวิจัย

จากการศึกษาความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง พบประเด็นสำคัญดังนี้

1) รูปแบบการทำงานเชิงรุก (Proactive Conflict Management) กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีศักยภาพโดดเด่นด้านการเฝ้าระวังและระงับเหตุปฐมภูมิ ($\bar{x} = 4.58$) แสดงถึงบทบาทเชิงรุกในการตรวจหาความขัดแย้งและแก้ไขตั้งแต่ต้นเหตุ ไม่รอรับเรื่องร้องเรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการรักษาความสงบในระดับชุมชน

2) การบูรณาการบทบาททางกฎหมายและสังคม (Legal-Social Integration) บทบาทด้านการรักษาความสงบและดูแลสาธารณประโยชน์ ($\bar{x} = 4.37$) มีความสัมพันธ์กับการจัดการความขัดแย้ง

โดยพื้นที่สาธารณะ เช่น สระน้ำหรือที่เลี้ยงสัตว์ มักเป็นจุดเสี่ยงของข้อพิพาท การดูแลพื้นที่เหล่านี้จึงเป็นกลไกลดต้นเหตุของความขัดแย้งในชุมชน

3) ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อประสิทธิภาพ (Structural Influence) เพศและระดับการศึกษาเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญ โดยระดับการศึกษาส่งผลต่อความมั่นใจและการแก้ปัญหา ส่วนเพศมีผลต่อรูปแบบการสื่อสารและการเจรจาไกล่เกลี่ย

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากความคิดเห็นของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ตอบทบทวนของตนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ผู้วิจัยเสนอแนวทางพัฒนา ดังนี้

1) พัฒนาทักษะเชิงเทคนิคเฉพาะบุคคล (Targeted Skill Development) ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยปรับระดับเนื้อหาตามพื้นฐานการศึกษาและประสบการณ์ เพื่อลดช่องว่างในการปฏิบัติงาน และยกระดับมาตรฐานการระงับเหตุของกำนันและผู้ใหญ่บ้านให้เท่าเทียมกัน

2) ใช้โครงสร้างทางสังคมหนุนเสริมบทบาทด้านหน้า (Social-Institutional Integration) ควรจัดตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยระดับหมู่บ้าน โดยดึงผู้นำธรรมชาติ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้สูงอายุร่วมเป็นที่ปรึกษา เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและศักยภาพของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในการยุติข้อพิพาทภายในชุมชนก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

3) จัดการความขัดแย้งผ่านการบริหารทรัพยากรร่วม (Common Resource Management) ควรจัดเวทีประชาคมอย่างน้อยไตรมาสละหนึ่งครั้ง เพื่อหารือเรื่องการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ เช่น น้ำหรือที่ดินเลี้ยงสัตว์ เพื่อป้องกันความขัดแย้งและตรวจพบปัญหาดังแต่ระยะเริ่มต้น

4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership) กำนันและผู้ใหญ่บ้านควรมีข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) หรือแนวปฏิบัติร่วม (SOP) กับหน่วยงานภายนอก เช่น อปท., ตำรวจ หรือโรงพยาบาล เพื่อให้สามารถประสานงานและส่งต่อปัญหาความขัดแย้งที่เกินขีดความสามารถได้รวดเร็วและมีระบบ

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กระทรวงมหาดไทย/กรมการปกครอง ควรกำหนดให้การอบรมด้านการไกล่เกลี่ยและการประนีประนอมข้อพิพาท (Mediation and Conflict Resolution) เป็นหลักสูตรภาคบังคับและต้องมีการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมสำหรับกำนันและผู้ใหญ่บ้านทุกคน

2) ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจเพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายและอำนวยความสะดวกให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น (เช่น ปริญญาตรีหรือสูงกว่าในสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การบริหาร หรือกฎหมาย) รวมถึงการเข้าร่วมอบรม/สัมมนาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการความขัดแย้งเป็นประจำ

3) หน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคควรทบทวนและทำความเข้าใจบทบาทด้านการบังคับใช้กฎหมาย หรืออำนาจปกครองที่ได้รับมอบหมายตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ และจัดทำแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานยุติธรรมและฝ่ายปกครองระดับอำเภอให้เป็นระบบมากขึ้น

3.3 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของวิธีการ ที่กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านใช้ในการแก้ไขความขัดแย้งแต่ละประเภท

2) ควรมีการวิจัยเชิงสถิติเพื่อเจาะลึกความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน (เช่น ระดับการศึกษา เพศ อายุ ประสบการณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความผูกพันทางสังคม (Social Capital)) กับอัตราความสำเร็จ/ความยั่งยืนของการยุติความขัดแย้งในพื้นที่รับผิดชอบ

3) ควรมีการวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปและคู่กรณีความขัดแย้งที่เคยได้รับการแก้ไขปัญหามาจากกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2561). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- คัมภีร์ ทองพูน และคณะ. (2556). การบริหารจัดการความขัดแย้งเชิงวัฒนธรรมในชุมชนชายแดนใต้. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(3). 88-105.
- จันทร์สมบูรณ์ สุรจันทร์ และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชน. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น*, 15(3). 112-130.
- จิตราพัชร ชัยรัตน์ศิริบุญกุล และธานี เกสทอง. (2556). การวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง. ใน *รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ* (หน้า 211-225). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จินดารัตน์ สมคะณย์. (2557). *ระเบียบวิธีวิจัยและสถิติทางรัฐศาสตร์*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชิงชัย หาญเจนลักษณ์. (2561). บทบาทของผู้บริหารมืออาชีพกับการกำกับดูแลกิจการ. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 10(4). 115-130.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2559). *การปกครองท้องถิ่นไทยในยุคปฏิรูป*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาส ปันตบแต่ง. (2564). การเมืองภาคประชาชนกับการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตย. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 5(2). 50-75.

- พิศาล มุกดาร์ศมี และคณะ. (2554). พลวัตการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรอบทศวรรษ. *วารสารวิชาการคณะรัฐศาสตร์*, 20(2). 15-35.
- สุกัญญา รุ่งทองใบสุรีย์. (2556). สภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนและรูปแบบที่ใช้ในการจัดการปัญหาจังหวัดปทุมธานี. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Kerlinger, Fred N. (1986). *Foundation of Behavioral research*. 3rd ed. Tokyo: Longman.